

АУДИТОРСЬКІ ПРОЦЕДУРИ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ РОЗРОБКИ

Показано термінологічні проблеми в частині застосування понять на методичному рівні аудиту, досліджено підходи до визначення сутності понять “процедура”, “аудиторська процедура”, “аналітична процедура”, визначено відмінності між поняттями “аналітичні” та “аудиторські процедури”, показано межі застосування в аудиті понять “аудиторські” та “аналітичні процедури”

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття “аудиторські процедури” з’явилося у термінологічному обігу з впровадженням в Україні нового методу господарського контролю – аудиту. У науково-практичних виданнях поняття аудиторських процедур знайшло широке застосування, автори розглядають проблеми методики проведення аудиту на основі виконання аудиторських процедур, проте у переважній більшості праць не розкривається поняття та зміст аудиторських процедур.

Багато авторів застосовують таке поняття як “аналітичні процедури”, яке розглядається як один з видів аудиторських процедур або отождоюється з аудиторськими процедурами. Досить часто у спеціалізованих виданнях з аудиту пропонуються статті, у назві яких наводиться поняття “аудиторські процедури”, а в самій статті розкриваються питання застосування аналітичних процедур.

Розглядаючи поняття аудиторських та аналітичних процедур автори пропонують суперечливі за змістом визначення і характеризують аудиторські процедури як спосіб, прийом, метод, перелік дій, справа, процес, програма, захід. Аналітичні процедури розкривають як певний спосіб, дослідження, аналіз, оцінка, засіб накопичення інформації. Наведені ключові поняття є відмінними між собою і характеризують різні явища та процеси.

Мета дослідження. Дослідити підходи до визначення сутності понять “процедура”, “аудиторська процедура”, визначити відмінність між поняттями “аналітична” та “аудиторська процедура”, показати межі застосування в аудиті поняття “аналітичні процедури”.

Викладення основного матеріалу. Основна проблема застосування термінології на методичному рівні аудиту полягає у тому, що переважна більшість авторів не враховує специфіки лінгвістичного перекладу багатьох понять з іноземної мови. Так, поняття аудиторських процедур, подане у Міжнародних стандартах аудиту (далі – МСА) є неточним по відношенню до змісту цього поняття, який розкривається у працях вітчизняних авторів, і тлумачиться кожним автором по-різному. МСА визначає аналітичні процедури як процедури, що складаються з аналізу важливих коефіцієнтів і тенденцій та подальшого вивчення результатів відхилень та взаємозв’язків, які суперечать іншій відповідній інформації або відхиляються від передбачуваних (прогнозованих) сум [1, с. 97].

Якщо розглядати переклад терміну “аудиторська процедура” з англійської мови, можна побачити двоякий підхід до вживання цього поняття у зарубіжній практиці аудиту (див. табл. 1).

Таблиця 1. Переклад терміну “процедура” (англ. – procedure, order, technique)
у довідковій літературі

№ з/п	Джерело	“Процедура” англ. мовою	Переклад
1.	Англо-русский, русско-английский словарь – М.: “Тест-Сэмпл”, 1999	procedure	процедура, образ дії, процес [2, с. 467]
2.	Англо-український словник: У 2 т. – Близько 120 000 слів / Склав М.І. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т. 2. – 712 с.	procedure	1) процедура ; 2) судочинство; 3) операція; 4) технологічний процес, методика (прийоми) проведення [3, с. 166]
3.	Борисова Н.Ю., Старчева М.А. Новый англо-русский толковый словарь: Бухгалтерский учет и Аудит. – Санкт-Петербург, 2004	procedure	процедура (встановлений порядок і послідовність дій, спрямованих на вирішення конкретного завдання) [6, с. 298]
4.	Пивовар А.Г. Большой англо-русский финансово-экономический словарь. – 2-е изд., испр. Под ред. В.И. Осипова. – М.: Издательство “Экзамен”, 2003. – 960 с.	procedure	1) процедура, метод ; 2) методика проведення; 3) технологічний процес; 4) судовиробництво, процесуальні норми, ведення справ [20, с. 663]
5.	Уалдемер Шапиро. Русско-английский, англо-русский словарь: более 32 000 слов / Под общей редакцией У.Т. Маклеонда. – Издательство Наука-Уайли, 1992	procedure	образ дії, процедура [29, с. 646]
6.	Англо-український словник: У 2 т. – Близько 120 000 слів / Склав М.І. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т.2. – 712 с.	order	порядок, послідовність, розташування, розміщення, спосіб, справність, правила, процедури [4, с. 54]
7.	Пивовар А.Г. Большой англо-русский финансово-экономический словарь. – 2-е изд., испр. Под ред. В.И. Осипова. – М.: Издательство “Экзамен”, 2003. – 960 с.	technique	1) техніка, методика, метод, спосіб, процедура , 2) технологія [20, с. 845]

Виходячи з перекладу наведених понять, можна зробити висновок про те, що термін “процедура” (англ. – procedure) в англійській мові використовується для позначення таких понять як процедура, образ дії, процес, судочинство, операція, технологічний процес, методика, метод. Також для терміну “процедура” в англійській мові застосовуються синоніми “order” та “technique”, які позначають такі поняття як порядок, послідовність, розташування, розміщення, спосіб, техніка, методика, метод, технологія.

Таке широке тлумачення поняття створює проблеми у його застосуванні у вітчизняній теорії та практиці аудиту. Не зовсім коректний переклад англійських термінів та їх застосування породжує хибне уявлення щодо

суті різних за призначенням та функцій, які виконує аудитор в ході перевірки достовірності фінансової звітності. Вітчизняні автори, на жаль не враховують широкого англомовного тлумачення поняття аудиторських процедур.

Багатство слов’янських мов дозволяє виокремити велику кількість самостійних понять для позначення досить вузьких за змістом термінів і категорій. У вітчизняній теорії господарського контролю поняття “метод”, “спосіб”, “прийом”, “методика”, “контрольна дія”, “технологія”, “операція”, “процес” мають самостійне тлумачення і використовуються для позначення різних за змістом явищ і складових теорії та методології контролю.

На Заході не спостерігається суворої систематизації наукових категорій, визначення груп прийомів документального і фактичного контролю, способів та підходів до його здійснення, а лексичні особливості англійської мови підсилюють неможливість узагальнення і систематизації багатьох категорій і понять. З огляду на це, у західній теорії контролю різні за характером процедури, прийоми, способи, методи, методики об'єднують під одним загальним поняттям – процедури аудиту.

Проблеми економічної термінології в останні роки розглядались такими вченими як Ф.Ф. Бутинець, Н.М. Малюга, та науковцями М. Никонович, А. Хомідов, Н.І. Петренко.

З метою уточнення суті аудиторських та аналітичних процедур розглянемо зміст поняття “процедура” у довідковій літературі (табл. 2).

Таблиця 2. Визначення поняття “процедура” у довідковій літературі (1968-2002 р.р.)

№ з/п	Джерело	Ключові поняття							
		Порядок	Звичай	Справа	Процес	Послідовність	Програма	Захід	Перелік
1.	Енциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / Під заг. ред. М.І. Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с. [11, с. 583]	-	-	-	-	-	+	-	-
2.	Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О. Облік і аудит: Термінологічний словник. – Львів: “Центр Європи”, 2002. – 671 с. [12, с. 488]	-	-	-	-	-	-	-	+
3.	Комп’ютерний словник \ Пер. з англ. В.О. Соловйова. – К.: Україна, 1997. – 470 с. [13, с. 308]	-	-	-	-	+	-	-	-
4.	Ожегов С.И. Словарь русского языка. – М. Сов. Энциклопедия, 1968. – 900 с. [16, с. 619]	+	-	-	-	-	-	-	-
5.	Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В.К. Гіжевська, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.) та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 528 с. [21, с. 413]	+	-	-	-	-	-	-	-
6.	Словарь русского языка: ок. 57 000 слов / под ред. Чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 20-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1989. – 750 с. [24, с. 511]	+	-	-	+	-	-	-	-
7.	Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 тт. Т.3.: П. – Оформл. “Диамант”. – Спб. ТОО “Диамант”, 1996. – 560 с. [26, с. 526]	+	+	+	-	-	-	-	-
8.	Український Радянський Енциклопедичний Словник: В 3-х т. Том III / Редкол.: А.В. Кудрицький (відп. ред.) та ін. – 2-ге вид. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1987. – 736 с. [28, с. 41]	+	-	-	-	-	-	+	-
9.	Юридичний словник. За ред. Б.М. Бабія, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. – К., 1974. – 843 с. [30, с. 137]	+	-	-	-	-	-	-	-

У більшості довідкових джерел, як показує табл. 2, поняття “процедура” визначається як порядок виконання певних дій задля досягнення поставленої мети. Також процедура означає процес, послідовність, захід, перелік.

Групування наведених в таблиці джерел можна здійснити за трьома групами. У першій групі джерел, складає 33 % (3 з 9 праць), процедура визначається як встановлений законом або іншими нормами чи прийнятий за звичаєм порядок, за яким послідовно здійснюють певні дії, обговорюють, ведуть справи [Б.М. Бабій, В.М. Корецький, В.В. Цветкова., В.К. Гіжєвська, В.В. Головченко, В.С. Ковальський, Ожегов С.І.].

На другу групу припадає близько 34 % праць (3 з 9 праць), у яких автори визначають процедуру як послідовність, програму та перелік, що показує можливість застосування

поняття процедура по відношенню до методичного документу, який визначає порядок дій певної особи [М.І. Молдованова, Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О.].

До третьої групи можна віднести праці В. Даля, Н.Ю. Шведова, А.В. Кудрицького, складає 33 % джерел (3 з 9 праць), які не мають єдиної позиції щодо визначення терміну процедура. В словнику В. Даля процедура визначається як порядок, обряд, справа [27, с. 526]. В словнику російської мови Н.Ю. Шведової процедура характеризує порядок або процес [24, с. 511]. В Українському радянському енциклопедичному словнику процедура розглядається як порядок або захід [28, с. 41].

У спеціалізованих літературних джерелах поняття аудиторських процедур визначається, виходячи зі специфіки дій аудитора, які розкриваються автором (табл. 3).

Таблиця 3. Визначення поняття “аудиторські процедури”
у спеціальній літературі (1995-2002 рр.)

№ з/п	Джерело	Визначення
1.	Аренс А., Лоббек Дж. Аудит: Пер с англ.; Гл. редактор сериї проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 560 с.	Під аудиторськими процедурами розуміють групи конкретних детальних інструкцій про особливості збору свідчень того або іншого типу на кожному етапі аудиту [5, с. 169]
2.	Голощапов Н.А. Словарь-справочник аудитора. Под ред. В.И. Осипова – М.: “Экзамен”, 1999. – 384 с.	Аудиторська процедура – це певний порядок і послідовність дій аудитора для отримання необхідних аудиторських доказів на конкретній ділянці аудиту [7, с. 263]
3.	Гончарук А.Я., Рудницький В.С. Аудит: Навч. Посібник. – Львів: Світ, 2002. – 296 с.	Аудиторські процедури – це система методичних дій аудитора, спрямованих на отримання достатніх і надійних доказів щодо об’єктів аудиту [8, с. 148]
4.	Давидов Г.М. аудит: Навч. Посіб. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Знання, КОО, 2001. – 363 с.	Аудит представляє собою сукупність дій аудитора. Такі дії аудитора називаються аудиторськими процедурами [9, с. 33]
5.	Основы аудита: Учебник / С.М. Бычкова, А.В. Газарян, Г.И. Козлова и др.; Под ред. Проф. Я.В. Соколова. – М.: Изд-во “Бухгалтерский учет”, 2000. – 456 с.	Аудиторська процедура – це певний порядок і послідовність дій аудитора для отримання доказів на конкретній ділянці аудиту [17, с. 308]
6.	Петрик О.А. Аудит: методологія та організація: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 260 с.	Аудиторські процедури – це дії аудитора, які він виконує з метою отримання аудиторських доказів у процесі перевірки фінансової звітності підприємства-клієнта. Аудиторські процедури є елементами методики аудиту [19, с. 141]
7.	Толковый словарь аудиторских, налоговых и бюджетных терминов / Под ред. Н.Г. Сычева, В. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 272 с.	Процедура аудиторська – певний порядок і послідовність дій аудитора для отримання необхідних доказів на конкретній ділянці аудиту [26, с. 162]

Як показують дані табл. 3, у поглядах авторів існують деякі розбіжності щодо визначення поняття аудиторських процедур, які пояснюють процедури як дії аудитора, сукупність дій аудитора, систему дій аудитора або певний порядок чи послідовність дій аудитора. Переважна більшість авторів (4 з 7 праць) визначає аудиторські процедури

як певний порядок та послідовність дій аудитора, які необхідні для отримання аудиторських доказів.

У МСА поняття аудиторських процедур вживається у багатьох стандартах і засноване на та регулюють їх застосування на практиці проведення аудиту (табл. 4).

Таблиця 4. Вживання поняття аудиторських процедур та їх розкриття у МСА

МСА	Параграф	Зміст
1	2	3
МСА 240 “Відповідальність аудитора за розгляд шахрайства під час аудиторської перевірки фінансових звітів”	п. 33-56	Вказано процедури, які необхідно виконати для проведення оцінки ризиків та наведена їх характеристика
	п. 61-82	Проведено огляд процедур, які необхідно провести для виявлення викривлень, що виникли внаслідок шахрайства
	Додаток 2	Наведено приклади процедур, які необхідно провести для визначення відхилень внаслідок недостовірної фінансової звітності та незаконного привласнення активів
МСА 250 “Врахування законів та нормативних актів при аудиторській перевірці фінансових звітів”	п. 17-18	Надано перелік процедур, які необхідно виконати для одержання загального розуміння законів і нормативних актів, що регулюють діяльність суб’єкта господарювання та визначення відповідності складеної фінансової звітності даним нормативним актам чи законам
МСА 300 “Планування аудиту фінансових звітів”	п. 6, 28	Вказано процедури, які необхідно виконати аудитором перед плануванням аудиту
МСА 315 “Розуміння суб’єкта господарювання та його середовища та оцінка ризиків суттєвих викривлень”	п. 7-13	Охарактеризовано основні процедури ознайомлення з системою внутрішнього контролю суб’єкта господарювання
	п. 90-95	Охарактеризовано аудиторські процедури контролю, що допомагають забезпечити виконання вказівок управлінського персоналу
	Додаток 2 п. 14-17	Надано характеристику процедур, що забезпечують здійснення контролю на підприємстві
МСА 330 “Аудиторські процедури відповідно до оцінених ризиків”	п. 7-21 п. 48-65 п. 22-47	Охарактеризовано вибір аудитором процедур, їх обсяг та час проведення. Надано характеристику процесу тестування та його взаємозв’язок з іншими процедурами в аудиті
МСА 500 “Аудиторські докази”	п. 19-38	Надано перелік основних аудиторських процедур, які виконує аудитор для отримання доказів
МСА 501 “Аудиторські докази: додаткові міркування щодо окремих статей”	Частина Б	Наведений порядок виконання процедур стосовно судових справ та претензій
МСА 510 “Перші завдання: залишки на початок періоду”	п. 4-10	Надано рекомендації щодо виконання певних процедур при визначенні залишків активів і зобов’язань підприємства на початок звітного періоду
МСА 520 “Аналітичні процедури”	–	Надано визначення поняття “аналітичні процедури”, їх характер, цілі та виконання у процесі проведення аудиту фінансової звітності

1	2	3
МСА 530 “Аудиторська вибірка та інші процедури тестування”	п. 3-12	Надано визначення та види вибірок в аудиті
	п. 13-17	Вказано випадки застосування вибірки для отримання аудиторських доказів при застосуванні певних процедур
МСА 540 “Аудиторська перевірка облікових оцінок”	п. 8-27	Проведено огляд основних процедур, які необхідно виконати при перевірці облікових оцінок
МСА 545 “Аудит оцінок за справедливою вартістю та розкриття інформації”	п. 34-55	Наведено рекомендації щодо процедур по суті, які можуть бути використані при оцінюванні за справедливою вартістю
МСА 550 “Зв’язані сторони”	п. 13-14	Наведено перелік процедур, які виконуються при перевірці операцій з пов’язаними сторонами
МСА 570 “Безперервність”	п. 26-29	Проаналізовано аудиторські процедури при виявленні невпевненості щодо безперервного функціонування суб’єкта господарювання
МСА 600 “Використання роботи іншого аудитора”	п. 7-14	Надано характеристику процедур, які виконує головний аудитор при оцінці роботи іншого аудитора

Вивчення змісту МСА показує, що в основних положеннях визначається досить широкий спектр аудиторських процедур, які аудитор повинен виконувати не лише в ході перевірки достовірності фінансової звітності, але й при наданні аудиторських послуг. Слід вказати, що стандарти носять рекомендаційний характер, і тому аудитор має право на свій розсуд обирати, які процедури необхідно виконувати у кожній ситуації.

У МСА та зарубіжних джерелах аудиторські процедури об’єднують усі види робіт, які виконує аудитор, включаючи методи, способи, прийоми контролю, окремі контрольні дії. Серед аудиторських процедур зустрічається поняття “аналітичних процедур”. Проте автори по-різному підходять до вживання цього поняття – розглядають його як самостійний вид аудиторських процедур або як синонім цього поняття (табл. 5).

У МСА та зарубіжних джерелах аудиторські процедури об’єднують усі види

Таблиця 5. Визначення поняття “аналітичні процедури” у спеціальній літературі

№ з/п	Ключові терміни	Аренс А., Лоб бек Дж. [5, с. 205]	Слисєва І.І., Терехов А.А. [10, с.69]	Мазуріна Г. [14, с. 6]	Никонович М. [15, с. 60]	Панкова С.В. [18, с. 52]	Скобара В.В. [23, 201]	Ситнов А.А. [22, с. 149]	Старченко Н.П. [25, с. 83]	Міжнародні стандарти аудиту [1, с. 97]	Всього
1.	Процедури	-	-	-	-	-	-	-	+	+	2
2.	Дії аудитора	-	-	-	-	+	-	-	-	-	1
3.	Аналіз показників і тенденцій	-	-	+	-	+	-	-	+	-	3
4.	Оцінка фінансової інформації	+	-	-	-	-	-	-	-	-	1
5.	Засіб накопичення, трансформації та інтерпретації інформації	-	-	-	+	-	-	-	-	-	1
6.	Дослідження та оцінка важливих показників	-	-	+	-	-	-	-	-	-	1
7.	Виявлення, аналіз та оцінка	-	+	-	-	-	-	-	+	-	2
8.	Спосіб отримання аудиторських доказів	-	-	-	-	-	-	-	+	-	1

Група авторів, які визначають аудиторські та аналітичні процедури як заходи, дії, процедури, дослідження, способи отримання доказів, ототожнює поняття аудиторських та аналітичних процедур. Це такі автори як Давидов Г.М., Кудрицький А.В., Панкова С.В., Петрик О.А., Старченко Н.П. Прийоми виявлення, порівняння, аналізу та оцінки використовуються як в ході підтвердження достовірності звітних показників, так і в межах економічних розрахунків. Проте це не може бути підставою для ототожнення вказаних понять.

Невелика група авторів визначає аудиторські процедури як певну послідовність та програму дій – Бичкова С.М., Голошапов Н.А., Ільїн В., Молдованов М.І., Сичов М.Г., Соловйов В.О. В теорії господарського контролю послідовністю чи програмою є методика, яка об'єднує сукупність прийомів і способів здійснення контролю. Поняття методики є значно ширшим за поняття аудиторських процедур. Також не слід називати аналітичні процедури діями аудитора, адже окрема аудиторська процедура може об'єднувати групи контрольних дій, тому є більш широким поняттям.

Не досить вдалим є визначення аналітичних процедур як засобу накопичення інформації та способу отримання аудиторських доказів (Никонович М., Старченко Н.), оскільки функція накопичення інформації реалізується в системі ведення бухгалтерського обліку при виконанні облікових процедур. Аудитор не виконує

функцій бухгалтера при проведенні аудиторських перевірок. Щодо способу отримання аудиторських доказів слід вказати, що в теорії господарського контролю виділяються суцільний, вибірковий, комбінований та комп'ютеризований способи контролю, що вказаними вище авторами не враховується у поданих роз'ясненнях.

Цілий ряд авторів – Аренс А., Єлисеєва І., Лоббек Дж., Мазуріна Г., Панкова С., Старченко Н., – визначає аналітичні процедури як аналіз та оцінку показників і тенденцій, фінансової інформації. При такому підході аналітичні процедури ототожнюються з проведенням економічного аналізу. Слід зауважити, що термін аналітичні процедури зустрічається як базовий у економічному аналізі як галузі наукових знань і характеризує дії аналітика з розрахунку показників господарської діяльності підприємства, їх оцінки, порівняння, аналізу.

Вивчення наведених підходів до розкриття суті поняття “аналітичні процедури” виявляє основну проблему: вважати аналітичні процедури ще одним варіантом поняття процедури аудиту, або називати цим поняттям дії аудитора з розрахунку економічних показників та оцінки ефективності діяльності господарюючого суб'єкта.

Якщо провести критичний аналіз та порівняння основних категорій, за допомогою яких розкриваються поняття “аудиторські” та “аналітичні процедури”, можна побудувати таку їх відповідність (табл. 6).

Таблиця 6. Таблиця відповідності понять “аудиторські” та “аналітичні процедури” категоріям теорії господарського контролю

Ключові поняття	Категорії і поняття теорії господарського контролю
1	2
Аудиторські процедури	
Методика	Методика контролю (група прийомів і способів)
Процес	
Технологія	
Техніка	
Порядок	
Послідовність дій	
Розташування	
Розміщення	
Програма	

1	2
Спосіб	Спосіб контролю
Образ дії	
Методи	Прийоми контролю (аудиторські процедури)
Прийоми	
Заходи	
Процедури	
Дії аудитора	Контрольні дії аудитора
Контрольні дії	
Операції	
Аналітичні процедури	
Програма дій	Методика контролю (група прийомів і способів)
Дослідження	
Послідовність	
Спосіб отримання доказів	Спосіб контролю
Процедури	Прийоми контролю (аудиторські процедури)
Виявлення	
Заходи	
Дослідження та оцінка показників	
Дії аудитора	Контрольні дії аудитора
Засіб накопичення інформації	Облікові процедури
Аналіз	Прийоми економічного аналізу
Аналіз і оцінка показників і тенденцій	
Оцінка фінансової звітності	
Аналіз фінансової інформації	

Підсумкова табл. 6 показує наслідки некоректного ототожнення авторами різних за ієрархічним значенням та роллю категорій господарського контролю. Внаслідок змішування наведених понять аудиторські процедури вживають при розкритті методик аудиту, способів та прийомів контролю, контрольних дій аудиторів. Практично у тих же випадках вживається і поняття “аналітичних процедур” – при тлумаченні методик аудиту, способів і прийомів контролю, контрольних дій аудитора, а також при розкритті прийомів економічного аналізу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. На основі проведеного дослідження з’ясовано, що існує велика кількість підходів до визначення поняття процедур, аудиторських та аналітичних процедур. Основною причиною ототожнення аудиторських та аналітичних процедур є неадекватний переклад та широке розуміння поняття процедури в англійській мові, а також вільне тлумачення положень Міжнародних стандартів аудиту.

Основною проблемою у вживанні понять “аудиторські” та “аналітичні процедури” є ототожнення цих термінів або розкриття аналітичних процедур” як дій аудитора з розрахунку економічних показників та оцінки ефективності діяльності господарюючого суб’єкта.

Для того, щоб вирішити вказану термінологічну проблему, слід розрізняти досліджені поняття і вживати їх у чітко визначеному значенні.

Так, поняття “аудиторські процедури” слід використовувати в контексті методичних прийомів аудиту, які є складовими поняття методу (аудиту як методу господарського контролю), методики (як логічної послідовності дій аудитора при перевірці певного об’єкта). Контрольні дії аудитора становлять лише частину певної аудиторської процедури, а сукупність контрольних дій може розкривати процедуру перевірки певного об’єкта в ході аудиту.

Під аналітичними процедурами в аудиті слід розуміти застосування прийомів

економічного аналізу по відношенню до фінансової звітності та економічної інформації про діяльність господарюючого суб'єкта. Аналітичні процедури повинні вживатись виключно при виконанні аудитором розрахунків економічних показників та оцінки ефективності діяльності господарюючого суб'єкта, аналізу його фінансового стану. Аналітичні процедури є одним з видів аудиторських процедур і застосовуються після підтвердження достовірності показників фінансової звітності.

Наведений підхід до розмежування понять "аудиторські" та "аналітичні процедури" дозволить вирішити ряд термінологічних проблем: 1) ототожнення різних за змістом та роллю понять; 2) фіксацію місця аудиторських і аналітичних процедур у системі категорій науки про господарський контроль; 3) виокремлення спеціальних процедур, які виконуються аудитором в процесі перевірок; 4) узгодження вітчизняного і західного термінологічного апарату; 5) гармонізацію змісту міжнародних стандартів аудиту.

Список використаної літератури:

1. 2001 МФБ. Стандарти аудиту та етики. – К.: ТОВ "Парітет-інформ", 2003. – 712 с.
2. Англо-русский, русско-английский словарь – М.: "Тест-Сэмпл", 1999.
3. Англо-український словник: У 2 т. – Близько 120 000 слів / Склав М.І. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т. 2. – 712 с.
4. Англо-український словник: У 2 т. – Близько 120 000 слів / Склав М.І. Балла. – К.: Освіта, 1996. – Т. 2. – 712 с.
5. *Аренс А., Лоббек Дж.* Аудит: Пер с англ.; Гл. редактор сериї проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 1995. – 560 с.: ил.
6. *Борисова Н.Ю., Старчева М.А.* Новый англо-русский толковый словарь: Бухгалтерский учет и Аудит. – Санкт-Петербург, 2004.
7. *Голощанов Н.А.* Словарь-справочник аудитора / Под ред. В.И. Осипова – М.: "Экзамен", 1999. – 384 с.
8. *Гончарук А.Я., Рудницький В.С.* Аудит: Навч. Посібник. – Львів: Світ, 2002. – 296 с.
9. *Давидов Г.М.* Аудит: Навч. Посіб. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К.: Знання, КОО, 2001. – 363 с.
10. *Елисеєва И.И., Терехов А.А.* Статистические методы в аудите. – М.: Финансы и статистика, 1998. – 176 с.: ил.
11. *Енциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / Під заг. ред. М.І. Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с.*
12. *Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Партин Г.О.* Облік і аудит: Термінологічний словник. – Львів: "Центр Європи", 2002. – 671 с.
13. *Комп'ютерний словник / Пер. з англ.. В.О. Соловійова. – К.: Україна, 1997. – 470 с.*
14. *Мазурина Г.* Аудит кассовых операций. / Аудитор. – 1998. – № 10. – С. 4-16.
15. *Никонович М.* Аналітичні процедури та їх застосування в аудиті // Вісник ЖІТІ. – 1999. – № 10. – С. 59-62.
16. *Ожегов С.И.* Словар русского языка. – М.: Сов. Энциклопедия, 1968. – 900 с.
17. *Основы аудита: Учебник / С.М. Бычкова, А.В. Газарян, Г.И. Козлова и др.; Под ред. проф. Я.В. Соколова. – М.: Изд-во "Бухгалтерский учет", 2000. – 456 с.*
18. *Панкова С.В.* Международные стандарты аудита: Учеб. Пособие. – М.: Юрист, 2003. – 158 с.
19. *Петрик О.А.* Аудит: методологія та організація: Монографія. – К.: КНЕУ, 2003. – 260 с.
20. *Пивовар А.Г.* Большой англо-русский финансово-экономический словарь. – 2-е изд., испр. / Под ред. В.И. Осипова. – М.: Издательство "Экзамен", 2003. – 960 с.
21. *Популярна юридична енциклопедія / Кол. авт.: В.К. Гіжевська, В.В. Головченко, В.С. Ковальський (кер.) та ін.. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 528 с.*

22. *Ситнов А.А.* Международные стандарты аудита: Учебно-практическое пособие. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 160 с.
23. *Скобара В.В.* Аудит: методология и организация. – М.: Издательство “Дело и сервис”, 1998 г. – 576 с.
24. Словарь русского языка: ок. 57000 слов / Под ред. Чл.-корр. АН СССР Н.Ю. Шведовой. – 20-е изд., стереотип. – М.: Рус. яз., 1989. – 750 с.
25. *Старченко Н.П.* Застосування показників рентабельності при проведенні аналітичних процедур під час аудиторської перевірки // Международные стандарты аудита и их применение в практической деятельности: Тезисы докладов Межрегиональной науч.-прак. конф. 11-12 мая 2004 г. – Севастополь: Севастопольское территориальное отделение САУ, 2004. – 200 с.
26. Толковый словарь аудиторских, налоговых и бюджетных терминов / Под ред. Н.Г. Сычева, В. Ильина. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 272 с.
27. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. – Т. 3. – П. – Оформл. “Диамант”. – Спб ТОО “Диамант”, 1996. – 560 с.
28. Український Радянський Енциклопедичний Словник: В 3-х т. – Том III / Редкол.: А.В. Кудрицький (відп. ред.) та ін. – 2-ге вид. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1987. – 736 с.
29. *Шануро У.* Русско-английский, англо-русский словарь: болем 32 000 слов / Под общей редакцией У.Т. Маклеонда. – Издательство Наука-Уайли, 1992
30. Юридичний словник. / За ред. Б.М. Бабія, В.М. Корецького, В.В. Цветкова. – К.: 1974. – 843 с.
- БОНДАР Валерій Петрович – кандидат економічних наук, професор Державної академії статистики обліку та аудиту
- Наукові інтереси:
– теорія, організація і методологія аудиту в Україні;
– комплексна комп’ютеризація процесу аудиторської перевірки